

פרוטוקול מס' 361

מישיבת ועדת העבודה
מיום ו', ג' באב תשל"ו - 30.7.1976, שעה 8.30

נ כ ח ו:

חברי הוועדה:

ש. ארבל-אלמוזלינו - היו"ר
י. ז"ל. אמיר
מ. גז
ל. דיציאן
מ. דרובלס
מ. ורטמן
ה. זיידל
י. יודין
מ. כהן
ח. שמעוני

מוזמנים:

נ. ליניאל - נציבות שירות המדינה
ח. זוננפלד - נציבות שירות המדינה
א. כהן - נציבות שירות המדינה
י. בריק - משרד הסעד
מ. שטפל - איגוד עובדים סוציאליים
ג. לב - מרכז השלטון המקומי
א. פריד - משרד העבודה
מ. נגור - הועד הפועל של ההסתדרות

מזכיר הוועדה: ז. נוריאל

רשמה: א. עצמון

סדר היום: מעמדו של העובד הסוציאלי ובעיית כח האדם במקצוע זה.

היו"ר ש. ארבל:

אני פותחת את הישיבה.

מעמדו של העובד הסוציאלי ובעיית כח האדם במקצוע זה

אני מברכת את האורחים שלנו. אנחנו קיימנו ישיבה אחת על הנושא מעמדו של העובד הסוציאלי ובחנאי העבודה שלהם. באותה הישיבה הבהרנו את כל אותם דברים שצריך ללמוד היטב על-מנת להגיע להמלצות וסיכומים בקשר לקידום של העובד הסוציאלי. לפי מה ששמענו חנאי העבודה ומעמדם אינם הולמים את התפקיד החשוב והשליחות שהם ממלאים. הנשירה היא גדולה ובמיוחד לאחר שהם גומרים את בית-הספר לעבודה סוציאלית. מספר הבלתי מוסמכים הוא גדול בקרב העובדים הסוציאליים ויש מקום למחשבה מעמיקה ויסודית כיצד לקדם את הנושא ולא לחכות עד שפורצות שביחות ומפעילים לחצים אלא נברר את זה בצורה שקטה ואחראית ביותר.

באותה ישיבה הגענו למסקנה שיש להכין חומר ובקשתי מכל הגורמים שנוכחו אז, משרד הסעד, מרכז השלטון המקומי שיבהירו לנו את התמונה מכל האספקטים. כמו-כן בקשתי לתת לנו חומר השוואתי, כלומר, לקחת סקטור של מורים ואחיות למרות שאומרים שהאחיות הן מקופחות. אז יש קטגוריה נוספת שהיא מקופחת וזה העובד הסוציאלי.

א. כהן:

בפגישה הקודמת הערנו מספר הערות וצינינו שלא השכר הוא הבעייה שחביא ישועה לגבי דרוגיה או אחר. נשירה קיימת במקצועות שונים זה לא רק אצל העובדים הסוציאליים. מתוך הנתונים ניתן לראות שהעובדים הסוציאליים הם לא הקבוצה שעומדת בראש הסולם מבחינת נשירת עובדים. יש נשירה גדולה יותר אצל מורים ואחיות. נשירה גדולה קיימת גם אצלנו וגם בחו"ל באותם המקצועות שמספר האנשים הוא גדול. היות ומספר האנשים במסגרת עובדים סוציאליים הוא גדול מאד קיימת אצלם נשירה, גם בגלל התופעה של ריבוי נשים בהשוואה לגברים.

נחבקשתי לתת נתונים על מימדי הנשירה. היות ובמשרדי הממשלה יש מספר קטן יחסית של עובדים סוציאליים, בקשנו ממר זוננפלד שימסור אינפורמציה לגבי ההתפלגות של העובדים הסוציאליים במשרדי הבריאות והסעד ויעשה השוואות לגבי הנשירה במשרדי הממשלה - הוא כבר ימסור לכם את הפרטים האלה.

מרכז השלטון המקומי עשה עבודה גדולה מאד והוא שלח שאלונים לכל הרשויות המקומיות וביקש נתונים מפורטים ביותר שיוכלו לעזור לכולנו, לא רק לגבי אלה שמתעסקים בעניין העובדים אלא כאזרחי המדינה מה צריך לעשות ובאיזה מקום צריך לתקוף את הנושא. כי אם הנושא יותקף רק לבעיית השכר לא עשינו שום דבר.

ה. זוננפלד:

בפעם הקודמת דברנו על מספר העובדים במשרות תקן. יש כ-700 משרות תקן בשירות המדינה בלבד, הרוב זה במשרד הסעד ובמשרד הבריאות, בשאר המשרדים כמעט ואין עובדים סוציאליים. בנתונים שאנחנו מוסרים זה לא כולל את המוסד לביטוח לאומי ואת משרד הבטחון.

במקביל למשרות תקן מספר העובדים אשר ממלאים את משרות התקן כ-608 עובדים סוציאליים מתוך ה-700 והם מתחלקים כך: 211 עובדים במשרד הבריאות, ו-397 עובדים במשרד הסעד. במשרד הבריאות מתוך 211 עובדים סוציאליים 18 גברים ו-193 נשים. במשרד הסעד מתוך 397 עובדים סוציאליים, 108 גברים ו-289 נשים.

ח. זוננפלד:

לגבי חלקיות של משרות 435 עובדים במשרה מלאה ו-173 עובדים במשרה חלקית - סך הכל

608 עובדים.

אם נרצה מתוך ה-608 לומר כמה משרות מלאות, אפשר לומר 435 משרות מלאות. כלומר, 520 עובדים סוציאליים במשרה מלאה מתוך 700 תקנים. כאן צריך להוסיף מספר נוסף של עובדים סוציאליים שהם בהפסקות עבודה. מכיון שיש אחוז גדול של נשים ויש שיוצאות לחופשת לידה מעבר ל-3 חודשים. יש כ-80-60 שהם בחופשות מהסוגים האלה. אם נקח גם את המספר הזה אז אין גם משרות שלא מאוישות.

החלוקה של העובדים הסוציאליים לפי אקדמאים ועובדים סוציאליים כשירים לא אקדמאים היא כזאת: במשרד הבריאות יש 12 אקדמאים גברים ועוד 129 נשים אקדמאיות. במשרד הסעד 69 גברים אקדמאים ו-160 נשים אקדמאיות. עובדים סוציאליים כשירים לא אקדמאים במשרד הבריאות יש 4 גברים ו-57 נשים. במשרד הסעד 36 גברים ו-120 נשים.

עובדים סוציאליים שהם לא אקדמאים ולא כשירים בשירות המדינה כמעט שאין, ואם יש הם בודדים שאי אפשר לקחת אותם בחשבון לצורך סטטיסטיקה.

לגבי ההתפלגות שלהם לדרגות - כמעט כל עובד סוציאלי מתקדם עד קרוב לדרגה 5. מעל ל-5 זה בעיקר עובדים סוציאליים שהם במשרות של ניהול.

ל. דיציאן: במה זה מתבטא דרגה 5?

ח. זוננפלד: 3,200 ל"י ברוטו.

א. כהן: דרגה 5 זו דרגה בכירה שנמצאת במרכז הסולם ומעלה. בדרך כלל שכר היסוד של דרגה 5

הוא 1,200 ל"י. אבל אם נקח מהו השכר של דרגה 5 היום באפריל 1976 אחרי מספר שנים יש לו 70% תוספת וכעבור 7 שנים של עבודה יש לו 3,393 ל"י ברוטו. אם נקח משכורת של דרגה 9 בדרוג המח"ר אחרי 7 שנים יש לו 4,000 ל"י ברוטו - דרגה 9 זה מנכ"ל במשרד ממשלתי. דרגה 10 זה 4,337 ל"י ברוטו.

פה נשאלה שאלה כמה עובדים יש במשרדים אחרים, לפי הסטטיסטיקה במשרד הבטחון יש 17 ו-11 במשרד העבודה. כל השאר במשרדי הבריאות והסעד.

היו"ר ש. ארבל: מה עם השוואת משכורות עם מורים ואחיות?

א. כהן: לגבי השוואת המשכורות - יש במשכורת כמה מעגלים של קבוצות מקבלי משכורת. יש מעגל אחד של מקבלי משכורת - בעיקר באוניברסיטאות - שהם סגל אקדמאי שם

המעמד והקידום קשור בהשגיות של העובד ולא בהיררכיה. יש בשירות המדינה קבוצה קטנה של עובדי רפא"ל - מחקר. זהו אלמנט אחד של מערכת שכר.

אלמנט שני של מערכת שכר זה של מורים ששם עיקר הקידום שלהם לא לפי היררכיה אלא לפי שנות וותק

א. כהן:

אלמנט שלישי - זו הקבוצה העיקרית שיש בשירות המדינה, אלה כל אותם העובדים שבשלב ראשון של עבודתם יש להם קידום אוטומטי ובשלב יותר גבוה הקידום קשור בתקן ובתפקיד שהם ממלאים. כלומר, קידום היררכי. אף פעם אי אפשר להשוות קידום עובדים שקבוצה אחת לפי היררכיה וקבוצה שניה לפי הישגים.

הראייה בשירות השידור יש תמיד סכסוכים על רקע זה שהם רוצים להשחיות לשני עקרונות מנוגדים של קידום. יש דיבוג עתונאים שזה לפי הישגים ויש דירוג של טכנאים שהקידום הוא היררכי ואין שום אפשרות להשוות ביניהם. משום כך אי אפשר לעשות השוואה לגבי קידומו של עובד סוציאלי עם מערכת שכר של מורים כי זה בכלל מערכת לגמרי שונה.

מה שכן אפשר להשוות באיזה מקומות העובדים הסוציאליים משובצים במערכת השכר הכללית? - הם משובצים בקבוצה של דרוג אקדמאים במדעי החברה והרוח. יש סולמות של משפטנים ויש של אחיות. אי אפשר להשוות לוח 1 ללוח 2 משום שכללי הקידום הם שונים. אי אפשר לקחת אחות בשנה ראשונה ועובד סוציאלי בשנה ראשונה כי מה יהיה כעבור שלוש שנים. אם אני לוקח עובד סוציאלי מוסמך לא אקדמאי יש לו שכר יותר גבוה מאחות. אם אני אשווה אותו לכלכלן אז לכלכלן יש קצת יתרונות. כך שלעשות השוואות זה קשה מאד.

ג. לב:

אין לנו את האמצעים המשוכללים לקבל את הנתונים שרצינו לקבל על מהות הנשירה. זה לא כולל את כל הרשויות המקומיות אבל זה כולל כמעט את כל הערים פרט לירושלים. לכן סך הכל העובדים הקיימים זה 1,347. לגבי המועצות המקומיות האזוריות והערביות שלא הגישו חומר זה בודדים, מה שחסר זה לגבי ירושלים. אבל המצב, יחסית, בירושלים - כפי שנאמר לי בעל פה - הוא איננו שונה. מה שאנחנו פה מגישים בנתונים זה מצד אחד הרכב העובדים לפי הכישרים שלהם והרכב הנושאים מהעבודה בשנת 1975-76. אילו היינו נכנסים לבירור יותר עמוק של מספר שנים לא היינו מגיעים לסוף החומר. גם שנה אחת מראה את התמונה פחות או יותר. מה מתברר? - סיבות הנשירה שפרטנו אותם, שלא כולם זה נשירה, שאלנו מה הן סיבות עזיבת העבודה ואז התברר שיש כמה גורמים. לידה זה גורם די חזק, לשמחמנו, גמלאות, מחלה, העברה לרשות אחרת, אי שביעות רצון מתנאי העבודה, עייפות מהמקצוע, אי שביעות רצון משכר ואי-התאמה. יש גם סיבות אחרות כמו נסיעות לחו"ל הבעלים יוצאים לשליחות או השתלמות בחו"ל.

מכאן יוצא שאם נקח את הנשירה ממש מעיפות מהמקצוע, או אי שביעות רצון מתנאי עבודה ומשכר זה בקושי מגיע ל-4%. לא יכולנו לעשות בדיקה במקצועות אחרים אבל לפי שניתן לבדוק זה אולי אחוז הנשירה הקטן ביותר. לדוגמה מנהלי חשבונות אצלנו אחוז הנשירה הרבה יותר גדול. מהנדסים לאין שיעור יותר גדול.

ח. שמעוני:

אנחנו מעניין כמה עובדים סוציאליים צערו מאי שביעות רצון משכר או מתנאי עבודה? זה בודדים. לגבי העוזבים את העבודה בשנה הראשונה המספר הרבה יותר גדול. כלומר,

ג. לב:

166 עובדים עזבו את העבודה בשנה הראשונה - הרי זה שנת נסיון. 282 מהנושאים הן נשים 43 מהנושאים הם גברים. הנשירה היא באותה פרופורציה שבין העובדים. יש גם רשויות שלא היתה נשירה בכלל.

ג. לב:

בעיריות העובדים הכשירים הוא 57% של העובדים. במועצות המקומיות האיזוריות

והערביות האחוז הוא 44%.

כמה הערות לגבי ההשוואה - נאמר פה ע"י מזכיר האיגוד שנעשתה בדיקה ממחזור אחד מי נשאר לעבוד במקצוע הזה והתברר שה-50% של העובדים אינם מגיעים. יש לכך סיבה ואני רוצה לציין אותה.

במפעלים גדולים ובמוסדות מרבים עכשיו להוסיף תקנים של עובדים סוציאליים והאנשים-החולכים לתפקידים האלה שהם לא תפקידי עימות בשטח. גם בשירות הסעד שלנו הוסיפו תפקידים שלא היו, שהם לא תפקידים בשטח, כמובן שזה מהווה כוח משיכה מהעבודה בשטח.

אנחנו כמובן לא מסכימים לעובדה שלעובדים הסוציאליים יש תנאים גרועים, אני אומר לא גרועים ולא קשים. יש להם כמה יתרונות בענין ביגוד הסעה וכיו"ב. בהשוואה למורים, לצערי, לא ניתן על רגל אחת לעשות השוואה אפילו שטחית. בישיבה הקודמת אמרנו, ואני חוזר על זה היום, שעובד סוציאלי ב.א. מתחיל בדרגה 1 בדרוג המח"ר ומגיע אמרי 7 שנים לדרגה 4 שהיא 3,000 ל"י. בו בזמן מורה עם ב.א. בשנה השביעית הוא מגיע רק ל-2,700 ל"י. כלומר, בדרגות ההתחלתיות יש עדיפות למורים, נבשנה השישית יש השוואה במקצת, אבל בשנה השביעית למורים יש שכר פחות מאשר לעובדים הסוציאליים.

דבר שני שיכולים להשוות אותו 30% של העובדים הסוציאליים הם בעלי תפקידים. כלומר, מעל לדרגה 4 כמו: הדרכה, ריכוז וכיו"ב. אצל המורים זה אותו האתנוז. פה הוגשה לכם השוואה עם מורים ע"י האיגוד לעובדים סוציאליים-שכביכול יש יתרונות למורים. זה נוגע רק ל-30% של המורים.

אני יכול לתת לכם עוד דוגמה - כל עובד ברשות מקומית או בממשלה כאשר הוא עובד שעה נוספת הוא מקבל 125%. מורה למשל לא מקבל 125% אלא שעה נוספת היא שעה אפקטיבית בלי תוספת. אם עושים השוואה צריך לעשות השוואה עד הסוף.

קבלנו העתק מההצעות שהוגשו ע"י האיגוד של העובדים הסוציאליים. אני רוצה לציין, כל הכבוד לוועדה, אבל זה לא המוסד לניהול מו"מ על תנאי עבודה.

מ. שטפל:

אני מסכים שעבודה סוציאלית היא רובה של נשים. אין שיווי זכויות לגבי עבודה של נשים, כאילו היא זולה יותר. זה לא רק ענין של שכר, כאשר אומרים 700 תקנים, תקנים לא נותנים עובדים. אני יכול להוכיח שהנשירה היא גדולה יותר מ-25%. כאשר מדברים על תקנים של עובדים סוציאליים ואומרים שהם לא מגיעים בכלל לעבודת שדה - ובכך מכרז שמוציא השלטון המקומי, מי מטפל באותם אנשים? - אם מתוך 1,347 עובדים סוציאליים נמצאים כ-600 שזה 50% מהאוכלוסיה ברשויות המקומיות מטפלים בהם אנשים בלתי מיומנים הם לא בעלי מקצוע. לכן העובדים הסוציאליים לא מגיעים לעבודת שדה. אני איש הצפון ומכל הצפון מקריח אתה וטבעון יש 30-40 לשכות שנתוכן נמצאים אולי 20 בעלי מקצוע. נכון יש עובדים סוציאליים והלשכות מתפקדות אבל השאלה איך הן מתפקדות - זה לא שירות. לוקחים ילדות שבמקום שירות צבאי עושות את השירות הלאומי. למשל, בקריה יש שם הלשכה לא מתפקדת. כרגע ב"ח בעכו הוא בלי עובדים סוציאליים הם עזבו אמנם לא רק בגלל השכר כי זה לא רק הדבר היחידי שקובע אצלם. יש לי דרגה 6 שזה 3,800 ל"י ברוטו - במקרה אני חופס תפקיד. אבל לעובדים הסוציאליים אין תוספות.

מ. שטפל:

הוא אומר שיש ביגוד - זה 400 ל"י לשנה. בדרגות נמוכות של עובדים סוציאליים אין להם שום תוספות. לעובדים בשדה - אין. אני בפרוש אינני דואג לדכונג שלי אני מקבל אחזקת רכב אבל האדם שעובד בשדה צריך לפרנס משפחה - איך אתם חושבים גברים יכולים לפרנס משפחה כאשר הם מתחילים בדרגה 1? אף עובד סוציאלי לא הגיע לדרגה 4, אולי מעט מאד. אנחנו מדברים שב-1979 יהיה להם 4 פלוס. המכסימום של עובד שדה באפריל 1976 זה דרגה 4, פלוס שבע שנים וותק זה 3,000 ל"י ברוטו. כלומר, עובד שהתחיל ב-1972 יושב היום על דרגה 3. אי אפשר לדבר על 4 פלוס כי זה רק קומץ קטן שהגיע לזה אולי 15% מסך הכל העובדים הסוציאליים. באפריל 1970 קיבלו דרגה 4.

אנחנו רוצים להשתוות פה ושם למורים ואני לא מדבר על שכר אלא מדברים על שעות. המורה לא צריך לעשות שעות נוספות אבל העובד הסוציאלי עובד שעות רבות. הסיבה לנשירה זה לא רק השכר כי אם גם מספר השעות.

מ. גז:

האם חלק מהנשירה נובע מהתנהגות הציבור כלפי העובדים הסוציאליים?

מ. שטפל:

חלק זעיר מאד. מה שגורם הוא תנאי העבודה בתוך הרשות. במקומות מסויימים רואים את הסעד כמו שהיה לפני עשרות שנים בפיינה נדחת שלא ירגישו. גם הבנינים שהמדינה מעמידה גורמים לאלימות. יש הרגשה בלשכות העבודה שזה מקצוע לנשים בלבד והיום אי אפשר לפרנס משפחה במקצוע הזה. העבודה שעושה העובד הסוציאלי היא אחת מהעבודות הקשות ביותר.

אני גם לא מוכן לקבל את מה שאמר ה"ה כהן שעם שינוי דירוגים כאן ידרשו גם ביתר הדירוגים. חייבים לראות את המקצוע הזה כמקצוע מועדף - זה לב החיים של המדינה.

נאמר פה שיש 211 עובדות סוציאליות במשרד הבריאות. האם הם באמת עובדים סוציאליים או שרק חותמים בשם הזה? - או שרצו ללמוד לתואר שני ולא יכולים הולכים לעבודה סוציאלית - אבל אני לא יכול לקרוא להם עובדים סוציאליים. במשרד הבריאות יש כ-600 עובדים סוציאליים מקצועיים אבל דוקא במשרד הסעד אין כל כך הרבה עובדים סוציאליים אלא כל מיני אנשים שקיבלו תואר אקדמי וקוראים לעצמם עובדים סוציאליים - אבל במשרד הסעד זה חצי נחמה. היכן שהמספרים האלה כואבים זה ברשויות המקומיות. בלשכות שם שזו עבודת שדה ישירה שצריך לתת את הטיפול הראשוני את מי מושיבים שם? - או שכאלה שהתנדבו לשירות צבאי או עסקן שיש לו לב טוב. זה לא עניין של לב טוב זה עניין של מיומנות. ברשויות המקומיות דרגות המפתח הן מ-5 ומעלה וזה מהווה רק כ-30%. יש דרגה 9 אצל העובדים הסוציאליים אבל אם תפתח דרגה 10 חלק מהעובדים יוכלו לעלות לזה. אבל באופן כללי הדרגות הן 4-1.

במיוחד יש לנו בעיה עם המעסיקים של משרד הבריאות נותנים הרגשה שעושים לו חסד. בדקנו את העניין של בית הספר לעבודה סוציאלית ואני יכול לספר לכם לאן הלכו העובדים הסוציאליים. בחיפה גמרו במחזור מסויים 70 תלמידים והלכו לזה רק 30 תלמידים. ראיינתי חלק מהם והם אמרו: איננו יכולים להיות משחק. אחר נעשה סוכן ביטוח כי הוא צריך לפרנס משפחה. חלק מהבנות התחתנו וילדו. חלק באמת לא הגיעו ללשכות עקב התנאים הפיזיים הקיימים בלשכות ואיבדו יודע אם הם לא הגיעו בגלל השכר.

האם יש מקומות פנויים בבית ספר לעבודה סוציאלית?

ל. דיציאן:

אין מקומות פנויים. יש בתי ספר בחיפה, ירושלים, באר-שבע ובבר-אילן. יש הסבה של תואר ראשון להביא אותם לעבודה סוציאלית.

מ. שטפל:

מדברים כל הזמן על נשירה ואני שומע שאין מקומות בבתי-הספר האלו.

ל. דיציאן:

היו"ר ש. ארבל:
בישיבה הקודמת בקשתי שיכינו לנו נתונים מה המצב כיום מבחינת כח-האדם, מה מספר הלומדים בבי"ס לעבודה סוציאלית, מה העתודה שיכולה להיות ומה דרוש לצרכי המשק, כמה מבין אלו שסיימו ממשיכים וכמה נשרו מהמקצוע?

מ. שטפל:

אנחנו מנסים לבוא בדברים גם עם משרד הסעד שיפתחו עוד בי"ס לעבודה סוציאלית. בקשנו מראש אכ"א לקבל לבית הספר הזה גם עתודה אקדמאית. אנחנו מנסים להדביק את התדמית לא של שירותי סעד אלא שירותי כוונה. זכותו של אדם לקבל שירות, הוא אזרח במדינה. במפעלי ההסתדרות לא מעסיקים עובדים סוציאליים. בחברת העובדים אין עובדי רווחה, הוא פקיד בכיר שקורא לעצמו עובד סוציאלי. כל מי שגומר ללמוד בבית הספר עדיף לו ללכת לעבוד בתחנה לבריאות הנפש במקום ללכת ללשכה שיש לו תסכול. אני רוצה לציין שהלשכה בדימונה היא אחת הלשכות הטובות והיא נמצאת בבנין טוב.

י. בריק:

אני רוצה לומר שאני מנדהה עם דבריו של מר שטפל אבל הבעיה של חוסר עובדים בלשכות הסעד היא לא כל כך בעיות של נשירה כמו שהבעיה היא שהעובדים לא מגיעים ללשכות. לפי האמדנים שלנו חסרים כ-1,000 עובדים סוציאליים לעבודה בשטח, אם נקח בחשבון גם את המשרות החדשות של השנה הקרובה. יש כ-1,000 משרות בלתי מאוישות.

מבתי-הספר לעבודה סוציאלית מוציאים מדי

שנה כ-250 בוגרים אבל אני מציע שנקבל נתונים מבוססים יותר מבתי-הספר הללו. אני מוכן להמציא את הנתונים לוועדה. הרוב הגדול של התלמידים אינם מגיעים ללשכות הסעד רק חלק קטן מאד. גם אלה שמגיעים נתקלים במציאות המרה ועוזבים. בשנה הראשונה 166 עובדים סוציאליים עוזבים. אנחנו פנינו השנה לכל בוגרי בתי-הספר לעבודה סוציאלית במגמה למשוך אותם לעבודה בשדה. שלחנו חוברת והצבענו על מגמות חדשות בתכנון מערכת השירותים. מסרנו נתונים על שכר ועל התנאים בלשכות. התגובות מהבוגרים הן מזעריות. לדוגמה כותב עובד סוציאלי בוגר כתגובה לקבלת החוברת הזאת. הריני להודיעך בשמי (ואולי בשם רבים אחרים) כתמורת השכר כפי שאתה כותב פה, הריני מעדיף לעבוד בשטח אחר כמורה וכו' ואפילו עובד יצור. זה משום שהשכר הוא עלוב ואינו תואם רמה אקדמית וההכשרה שהשקעתי. שום אדם לא חי מאידיאולוגיה ומרצון טוב בלבד. איני חש ברצון ואיני יכול לעבוד בלשכות סעד בתנאים שהוצגו בחוברת. הדרישה לקבלה לבתי-ספר לעבודה סוציאלית הם בערך 1:7 והקבלה היא עפ"י מבחני קבלה אוניברסליים. לא קיים ראיון אישי אלא יותר עפ"י יכולתו ורמתו של האדם כך שהעניין הסלקטיבי הזה לא קיים. מה שקורה שרוב העובדים הסוציאליים שגמרו את בית הספר מעדיפים לעבוד בכל מיני מקומות שיש שם שכר גבוה.

י. בריק:

אני חושב שכולנו עושים הרבה אבל לא שבעי רצון בענין שיפור מצבם הפיזי של לשכות הסעד. לדימונה הקצבנו חצי מיליון לירות לבניית בנין לשכת הסעד. בשבוע שעבר חנכנו לשכת סעד ברעננה. יש שינויים רציניים בכל התחום הזה אבל אין זה משביע רצון. ישנן לשכות רבות שאינן יכולות לפתור את הבעיה מחוסר תקציב. הרשויות המקומיות אין ביכולתם הכספית להתמודד עם הבעיה הזאת ומשתדלים לתת להם מענקים גדולים אבל בשנה הזאת כל התקציב שקבלנו ממשרד האוצר עומד על 2 מיליון ל"י לשיפור לשכות סעד.

מצב האלימות בלשכות הוא קטסטרופלי. למעלה מחודש ימים שלשכת הסעד באור יהודה סגורה. בקרית-ים היתה אחריות התפרעות. מאז שהלשכה באור יהודה נסגרה 9 עובדים כבר התפטרו. יש לחץ על העובדים והם ממש מתמוטטים. משתדלים ביחד עם הרשויות המקומיות להתמודד עם הבעיות האלה. אני מאמין שענין השכר יש לו חלק בפתרון והוא מצריך התייחסות מקיפה הרבה יותר מבנה מערכת השירותים, בתנאי העבודה, בהכשרת העובדים וברמה המקצועית.

בענין ההשוואה בין מורים לעובדים סוציאליים - אתן לכם דוגמה שתסייע להשוות ביניהם. נקה עובד סוציאלי אקדמאי לאחר שלוש שנות עבודה ומורה לאחר שלוש שנות עבודה. העובד הסוציאלי מגיע לדרגה 2 ומורה מגיע לדרגה של מורה מוסמך. המשכורת של עובד סוציאלי היא 2,193 ל"י ושל מורה 2,388 ל"י. לאחר חמש שנים העובד הסוציאלי מגיע לדרגה 3. המספרים שאני מוסר - אני אחראי עליהם.

א. כהן:

אני נציג משרד האוצר ואתה נציג משרד הסעד. אינך מוסמך לתת אינפורמציה שאינה שייכת למשרד. הנתונים האלה הם אינם נכונים ואני מציע לא לקבל את הנתונים האלה.

היו"ר ש. ארבל: מותר לו כאשר הוא מדבר על הקבוצה הזאת לדבר גם על קבוצה אחרת.

י. בריק:

הטבלה הזאת שאני מצטט ממנה תוגש לך במסגרת שאילתא שפנית לשר הסעד ומשרד

הסעד יהיה אחראי לנתונים.

היו"ר ש. ארבל: זה לא ענין שאני מחליטה או רשאית למסור. כל מה שאתה רוצה למסור תמסור - זה השיקול שלך ולא שלי.

י. בריק:

לאחר חמש שנות ותק, עובד סוציאלי בדרגה 3 מקבל 2,474 ל"י ומורה לאחר 5 שנות

ותק מקבל 2,626 ל"י.

מ. נגור:

המטרה של הפגישה שיושבת-ראש יזמה אותה היא למצוא דרכים להיטיב את התנאים של העובד הסוציאלי ולמנוע את נשירתם. הדבר הראשון שאני יכול לומר, שמעסיק נאור, מי שלא יהיה ממשלתי או ציבורי, הוא צריך לדאוג לעובדיו. כמובן שאיגוד העובדים הסוציאליים וההסתדרות שמייצגת אותו, ידרוש את התנאים. אבל מבחינת התנאים הפיזיים שמענו אותם, למרות שאנחנו נמצאים בשנת 1976 ועם כל הקשיים התקציביים אני חושב שיש להסתכל על תנאי העבודה של העובד הסוציאלי - הוא צריך להיות אחד הדברים שיתוקנו במהרה.

מ. נגור:

ממילא תנאי העבודה של העובד מורכבים מכמה חלקים תנאים פיזיים, שכר ועוד. ההסתדרות לא תוכל השנה לתמוך באיגוד העובדים הסוציאליים מבחינת השכר במסגרת המדיניות שההסתדרות חתמה עם המעסיק, במקרה זה המעסיק הציבורי. אבל ישנם מספר דברים שההסתדרות תתמוך בכל איגוד ברגע שהוא יגיש את התביעות האלה: (1) ישנם מקומות עבודה אשר תנאים מסויימים חלים רק על חלק מהעובדים. אנחנו טוענים שתנאי עבודה מסויימים יחולו על כל העובדים באותו מקום עבודה. אם יש תנאים מסויימים כמו מעונות. ברגע שעובד סוציאלי עובד בבית-חולים ואם לאחות יש זכות למעונות כך יש זכות לעובד סוציאלי. והיה והיא עזבה למקום אחר אז תנאי העבודה לא יחולו עליה.

(2) מאחר ואנחנו מדברים על עובדים סוציאליים

אקדמאים, בהתאם להסכם העבודה של שנת 74-1972 העלייה האוטומטית זה עד דרגה 3. לאחר דיונים ממושכים העובדים הסוציאליים קבלו העלאה אוטומטית גם לדרגה 4 אחרי כך וכך שנים. אנחנו רוצים לנפץ אשליה שהרבה פעמים המעסיק אומר לא נוכל לתת לגוף אחד כי תהיה לזה השלכה על יתר הגופים. אנחנו אומרים - לא. ועדת ברקאי שדנה בנושא המהנדסים אמרה דברים ברורים בנושא של הצמדה. יש לדון לגופו של ענין. גם ההסתדרות לא תתמוך בכל שבייתה של איגוד אלא צריך להסתכל על מה השביתות הממשיות של אותו האיגוד.

(3) יש תנאי עבודה רגילים ויש צורך מדי

פעם - ואנחנו מבקשים שהיוזמה תבוא מצד המעסיק - לבדוק את התקנים, את החיים הדינמיים. זה חייב להיבדק מדי פעם וזה לא בושא שהמעסיק יגיד מגיע לך יותר. אם נלך בדרך הזאת אני משוכנע שניטיב את התנאים הסוציאליים וכך הישארותו בעבודה או נשירתו זה קומפלקס של תנאים, תנאים פיזיים, תנאים מקומיים, ושינויי תקנים.

אני מסתפק רק בציון מספר דברים ואני

משוכנע שהוועדה יכולה להשפיע על הממשלה, ביחד עם השלטון המקומי שהוא שותף בכיר ואולי מעסיק בשדה יותר מהממשלה, שנתייבש ונדון על כל דבר ודבר. אפילו השנה נוכל למצוא את הדרכים להביא לידי כך שהתנאים הכלליים של העובדים הסוציאליים יוטבו.

מ. כהן:

האם יש הבדל בשכר של אלה שעובדים בשטח ולגבי אלה שאינם עובדים בשטח כי יש כאלה

שעובדים ממש עבודה פקידותית? - האם בין הנושאים כוללים גם את אלה שצאו לחופשה ללא תשלום? - למשל, אדם יוצא לחו"ל ולוקח חופשה ללא תשלום - מה מספרם של אלה שלקחו חופשה ללא תשלום ושל אלה שנשרו בכלל מהמקצוע?

י. ז. אמיר:

הנושא של עובד סוציאלי בארץ הוא נושא מאד עדין והיינו רוצים לשמוע מה הם האמצעים

והכלים שחייבים לעמוד בפני עובדי המדינה שמטפלים בחברה שיגיעו פחות ללשכות ופחות אזרחים שזקוקים לטיפול.

אחד הדברים שמדאיג אותי זה לא ענין השכר

והתנאים הפיזיים של העובדים הסוציאליים אם הם טובים או לא - חזקה על ההסתדרות והארגון עצמו שבסוגיה הזאת ימצא את הדרך הנכונה לפתור את הבעיות. אינני חושב שהוועדה יכולה להיכנס לנושא של שכר ותנאים סוציאליים. אני שמח לשמוע מנציג ההסתדרות שאמר דברים ברורים אבל הדאגה הגדולה ביותר היום איך הארגון ולשכות הסעד חושבים להתגבר על אותן התופעות האלימות שישנן בלשכות. זה לדעתי השאלה המרכזית שצריכה להדאיג אותנו. מה קורה היום?

י. ז'. אמיר:

איך המדינה מטפלת באנשים במצב אומלל?
איך מקבלים אותם, איך מדברים אליהם, איך פונים אליהם - האם מרגיעים את הפונה או שמעמידים בפניו התנגדות מיידית.

אני בטוח שאחד הנימוקים של השארותו של העובד בעבודה זה לא רק משכורת אלא זו גם הרגשה של שליחות וגם הרגשה שהוא באמת תורם משהו ומנסה לפתור בעיות אנושיות. פה צריך לבדוק את הכלים שעומדים לרשותו של העובד הסוציאלי כדי לאפשר לו לעשות את זה.

אני מכיר מספר עובדים סוציאליים, גם בהוראה שהחליטו ללכת לעבודה סוציאלית כי בעבודה זו רואים אתגר יותר מאשר בהוראה. לכן, לדעתי, לאחר הסקירה ששמענו היום יש לשמוע ממשרד הסעד איך הוא חושב לארגן את הנושא הזה של מתן שירותים סוציאליים לאזרחים. הדבר הטוב ביותר, לדעתי, שמצמידים למקומות העבודה עובדים סוציאליים. אם יש פסיכולוג טוב או עובד סוציאלי טוב פתעשיה אז ציבור העובדים לא מגיעים ללשכות. אנחנו הפכנו היום, עקב המציאות שלנו, שכמעט כל מזכירי מועצות פועלים וועדי עובדים הופכים להיות קל כורחם עובדים סוציאליים. זו אחת הבעיות הרציניות היום, וזה לא טוב. צריך לשמוע ממשרד הסעד מה הוא חושב לעשות על-מנת לאפשר לפונה שירגיש שהוא נכנס לקבל שירות לגטימי ולא סעד שיש בה פילנטרופיות. סעד זה לא רק סעד כספי אלא גם סעד נפשי. האם יש מדיניות ברורה, האם יש כלים מוכנים, האם יש יעדים ברורים לאלה שלומדים בב"ס לעבודה סוציאלית וגם לאלה שעובדים. לכן חשוב היום לשמוע מאנשי משרד הסעד על כל הנושא הזה.

אני תולה הרבה תקוות בשר הסעד החדש שהוא יביא חידושים איך לספל בבעיה אנושית ועדינה כל כך. אם יש למדינה בעיות הרי זו אחת הבעיות הקשות שיש למדינה זו.

י. יודין:

אני בשעתו עבדתי עם ארגון עובדים סוציאליים. פעם הכרתי את הבעיות. אינני מתיימר שאני מכיר את הבעיות עכשיו אבל אי אפשר להיות בארץ מבלי לעקב אחרי פעולה סוציאלית. אני מופתע מהצגת הדברים דוקא ע"י העובדים הסוציאליים. כלומר, מה שהם אמרו אני יכול לקבל, ברור שקיימת בעיית השכר אף כי לא בענף הזה בלבד. ברור שיש משקל עצום להרכב של העובדים, מניעים, השכלה, וותק וכיו"ב. אף כי יש רושם שפעם עבודה סוציאלית היתה יותר נשית מאשר היום. כאשר אני מטעם ההסתדרות טפלתי באיגוד אני זוכר גבר כתופעה יוצאת דופן. כמובן שיש חשיבות לתנאים הפיזיים שבהם יושבים ומקבלים עובדים. אבל ברגע שמופיעים בפני ועדת הכנסת הייתי רוצה שנרד יותר לעומק הבעיה ולבחון את המצב בענף והשפעתו על התמדת העובדים נוכח יעדי הביצוע של העבודה הסוציאלית, לאן מוליכה המדיניות הסוציאלית שהממשלה נוקטת בה ואשר המשרד נוקט בה. הביצוע כפי שהוא מקובל על הלשכות הסוציאליות האם בסופו של דבר הוא מביא למצבים כאלה שמפרקים את המתח ונותנים לעובד הסוציאלי תחושת סיפוק שהוא הגיע לרמה גבוהה בפעולת השיקום שלו, פתר בעיות - אני מתרשם שכאן הסיבה העיקרית לסימני השאלה שמלורים את המקצוע. אני משוכנע שאם ארגון העובדים הסוציאליים לא ינסה להעמיד את השאלה ולענות עליה יוצרו תנאים פיזיים יותר טובים וישלמו משכורת יותר טובה ועם כל זה שינוי מהפכני במקצוע לא יחול. אני לא מקבל את ההסבר שאחוז הנשירה הוא כה קטן כי בעיני נשירה מן המקצוע זה גם העברה למקצועות אחרים. אני קצת מאוכזב, אני יכול להציע שיפורים מסויימים, אפשר להמליץ על שיפור תנאים פיזיים וכו' אבל אני אישית אשאר בהרגשה שלא התקדמנו.

א. כהן:

כאשר התחלנו להתעניין בנושא הזה, ככל שנכנסנו לבעיה ראינו שנושא השכר הוא אפס קצהו של הנושא. מצד שני לא ראינו שהבעיה של העובדים הסוציאליים כמוה של כלל העובדים. כמו-כן יש לי מקרים מסוג המקרים שהוקראו כאן מכל דרוג ומכל מקצוע ומכל רמה. אין בשרד שלא שולף מקרים כאלה - זו בעיה כללית.

אמרו כאן זו עבודה נשית לכן היא עבודה זולה - זה לא בדיוק משום שנשים וגברים מקבלים את אותו השכר. אותה אותה עובדת סוציאלית לא מקבלת תשלום זול יותר, היא מקבלת לא פחות ממשפטן ומכלכלן ומהנדס כאשר היא מתחילה לעבוד. השכר במקרה הזה אצל המהנדסים ואצל המשפטנים הוא מתחיל אותו הדבר. אני אומר שעובד סוציאלי כמו כל עובד מדינה אחר, טכנאי כאשר מתחיל לעבוד הוא מתחיל ב-1,680 ל"י לחודש. טכנאי רנטגן מתחיל ב-1,900 ל"י - וכל זה מדובר באפריל 1976. אחיות מתחילות ב-1922 ל"י. עובד סוציאלי לא אקדמאי מתחיל ב-2,029 ל"י. עובד סוציאלי אקדמאי מתחיל כמו משפטן שלמד שש שנים וכמו כלכלן וכמו מהנדס מתחיל ב-2,188 ל"י. תדעו שיש הרבה עובדים בתפקידים אחרים, לא רק עובדים סוציאליים, שנמצאים בדרגות האלה. אני אומר זאת כדי שלא נקבל הערכה מוטעית שהכל טוב ויפה ויש רק קבוצה אחת שמצבה נחות מאחרים.

נקודה נוספת - חוסר בבעלי מקצוע יש בכל המקצועות. יש חוסר בגברים וגם בנשים גם בטכנאים, גם באחיות, גם במנהלי חשבונות - זו מכה של כל המערכת. דבר נוסף - אצל העובדים הסוציאליים קרה דבר חיובי וזה שהאוכלוסיה של העובדים הסוציאליים גדלה הרבה יותר מאשר העובדים האחרים בשירות. מ-1972 ועד היום מספר העובדים הסוציאליים הוכפל פחות או יותר. אין אף סקטור עובדים במדינה שמספרו הוכפל מאז. במשך השנים מערכת השכר התפתחה מאד. ב-1972 לא היתה פונקציה של טיפול עובדים סוציאליים בבתי-הסוהר - זה דבר חשוב. היום יש כבר כמה מאות עובדים. מאיפוא לקחו אותם?

היו"ר ש. ארבל: בבתי-הסוהר היה כל הזמן.

א. כהן:

בעיית הנשירה קיימת בכל המערכת וזה לא חשוב אם זה 3% או לא. במשרד הבטחון דברו על 20% נשירה של מהנדסים. אל נחפש השוואות שהן מלאכותיות. אני מאד שמח שנציג ההסתדרות הציג את המצב הכללי בענין מדיניות השכר שקובעת במפורש שהסכמי שכר נחתמו ואין אפשרות לקבוע שכר ממה שנקבע.

לגבי הנימוק של עבודה קשה - אנחנו רואים את זה גם אצל אחיות ואצל הפסיכולוגים וכן אצל עובדי משרד השיכון. אנחנו יודעים שהעבודה היא לא קלה ואלימות יש פחות או יותר בלשכות הסעד. הרבה קבוצות עובדים טוענים אנחנו מותקפים וכו'.

לגבי שעות העבודה - שעות העבודה במשק מחולקות ל-3 מיסורים: (1) עובדי עבודה כפיים שעובדים 47 שעות בשבוע. (2) קבוצה שניה שעובדת 45 שעות בחורף ו-40 שעות בקיץ, זה כולל את כל העובדים בדירוגים האקדמאיים והאחיד. (3) קבוצה שלישית שעובדת פחות שעות והם מקצועות מובהקים פרה-רפואיים. אחיות עובדות 40 שעות במשך השבוע, חדרי ניתוח טכנאים ופיזיותרפיים. בהסכם 1972 היתה דרישה של פסיכולוגים לעבוד פחות שעות מכיון שהם עובדים תחת לחץ. זה חרג ממסגרת המו"מ וזה עבר לוועדה מקצועית. הוועדה החליטה שאין מקום לקבוע

א. כהן:

שעות עבודה יותר מקוצרות לקבוצות עובדים נוספות והתרשמה שלא קיים הבדל מהותי בין עבודת פסיכולוג לבין מקצועות אחרים. אנחנו מציעים שבנקודה הזאת ניזכר יותר כי אסור לנו ליצור בחוץ המערכת שעות-עבודה קצרות יותר לקבוצה אחת שהיא תגרור את כל האחרים.

לגבי תנאים סביבתיים - זו בעיה קשה מאד שעומדת בפנינו גם ע"י עובדי הסעד וגם ע"י עובדים בבתי-חולים ופקידים שעובדים בתנאים לא כל כך קלים. אם לוקחים את הענין של אור-יהודה, מה היו הסיבות למהומות רואים שהסיבה הקטנה ביותר זה ענין השכר. גם אם ניתן עוד 100 לירות האם זה יפתור את האלימות? - הבעיה היא כללית ביותר ומורכבת ממדיניות, מעדיפויות, מאמצעים והאלמנט של שכר הוא חשוב אבל לא הוא שישנה את המצב.

היו"ר ש. ארבל:

בשתי הישיבות האלה הדגשנו ושוב אני רוצה לחזור על זה שלא באנו לדון אך ורק בבעיית השכר. אנחנו לא המחלקה לאיגוד מקצועי אצל תוך כדי דיון על מעמדו של העובד הסוציאלי רצינו לדעת מה שכרו בהשוואה לקבוצות אחרות ולא בכדי להצמיד אותו למורה אלא שיהיה לנו מושג על מה אנחנו מדברים. הכוונה לא לבוא ולהחליט כאן על שכר כזה או אחר ואף אחד לא טען שזו הבעיה היחידה אשר קובעת אצל העובדים הסוציאליים אלא הנושא הוא מורכב וגם לא ניתן לפשט אותו כפי שעשיתם אותו היום.

נכון שהמרכז לשלטון מקומי עשה עבודה חשובה אבל אינני חושבת שהיא מושלמת היא גם לא נותנת את התמונה המדוייקת. אינני חושבת שהנסירה היא 4% כמו שאני לא מקבלת שזה 25% ומעלה. אם מדברים שתוך שנה 325 נדרו מזה חלק נשרו וחלק בחופשה מתוך הסכום של 1,347, אני לא מגיד שזה 25% אבל זה 15% או 16% - למה צריך ליפות את התמונה?

אנחנו בקשנו לדעת, לאור ההתפתחות של מדיניות הרווחה אשר הממשלה מתונה לשנים הבאות וזה מחייב הכנת עובדים סוציאליים על רמה נאותה שתענה על כל הצרכים. היינו, הצמדת עובד סוציאלי בכלל ב"ס לטיפול בילדים ובמשפחות. אם רוצים להתמודד עם הבעיה לא נוכל להתמודד איתה אם לא נצמיד את האנשים המתאימים שיוכלו לסייע למשפחות האלה. עובד סוציאלי בכל מפעל כדי שלא ניתן לאותו עובד ללכת ללשכת הסעד. שהבעיה שלו תמצא את פתרונה במקום העבודה. אנחנו שומעים שיש היום מחסור ב-1,000 עובדים. רצינו הערכה מבחינת הדרישה לכח-אדם לחמש השנים הבאות, לאור ההתפתחות ולאור המדיניות שהממשלה התוותה. את זה אנחנו רוצים לקבל באחת הישיבות המסכמות שלנו. חכינו לנו נתונים יותר מעודכנים על הנושא הזה. אין בתביעה להגיד שאנחנו רוצים השוואה עם מורים או עם אחיות. גם כאשר באים להשוות אי אפשר להשוות רק שכר אלא גם תנאי עבודה כי לא תמיד השכר הוא הגורם לנשייה מהמקצוע אלא קובעים תנאי עבודה שלהם. אז דברנו על אפשרות של 5 ימי עבודה בשבוע כי במקצוע הזה יש הרבה מאד נשים, או שעות עבודה מופחתות בשבוע. אפשר יום עבודה גמיש או שעות מפוצלות - מבחינה זאת לבדוק באופן יסודי ביותר מה התנאים שאפשר ליצור אותם על-מנת להקל על אותו עובד שלא יפרוש אם אלה הדברים שגורמים אצלו פרישה מהעבודה ולא תמיד הנושא של שכר.

היו"ר ש. ארבל:

אינני יכולה להבין מצד אחד הדרישות לקבלה לבי"ס לעבודה סוציאלית זה 1:7 ומצד שני בוגרי בית-הספר אינם נוהרים למקצוע. פה משהו לא ברור - אילו יעדים מציבים בפני אותו סטודנט שהולך ללמוד? - תאלמנט צריך להתחזק אצלו בתקופת הלימודים ולא להיחלש אחרי שהוא גומר את בית-הספר, או שנית-הספר פתוח לכל ולא רק למגמה של עבודה סוציאלית.

אתם נציגי משרד הסעד שדואגים לעתודה בעתיד האם אין לכם לומר משהו בנושא הזה? - האינטרס הוא חשוב ביותר והאם יש לכם מה לומר בעניין הזה. האם ליתן לעודד הליכה ללימודים בבית-ספר לעבודה סוציאלית מבני ערי הפיתוח? - לתת להם מילגות וסטיופנדיות כדי לשחרר אותם משכר הלימוד כדי שאחרי הלימודים יחזרו לאזור הפיתוח שבו חיו, ולא התופעה של נדידה מערי הפיתוח למרכז הארץ. זו נקודה, לדעתי, שיכולה לתת מפנה מבחינה זו גם לעודד אנשים מבני ערי הפיתוח ולאחר מכן הם יחזרו למקום מגוריהם.

לגבי איגוד העובדים הסוציאליים - אתם חייבים לחשוב על דרכים וצורה כיצד לעלות את היוקרה של העובד הסוציאלי ולא ע"י זה שמדברים על כך שהמעמד שלו נחות. אינני חושבת שאנחנו מושכים מישהו אלא מבריחים ע"י דיבורים כאלה. אתם צריכים לחדול לדבר בטון כזה אלא להתחיל לדבר על יוקרתו של העובד הסוציאלי. היום זה מקצוע אקדמאי זה דורש דברים כאלה וכאלה ולא דיבור בכיוון הפוך כי זה משיג את ההיפך מכך.

נקודה אחרונה - אני מקבלת את מה שאמר מר נגור ואינני מקבלת את מה שאמר מר כהן שלכולם יש אותן הבעיות. אל נדבר בהכללה. אני חושבת שתנאי העבודה של המהנדסים אינם דומים לתנאי העבודה של העובד הסוציאלי. אם באותו מקום עבודה עובדים בדרוג אקדמי זה או אחר אנשים לא יתכן שלכל אחד מהם יהיו תנאי עבודה שונים - אינני מדברת על שכר אלא תנאים שונים! כמו למשל, אין הצדקה שעובדת סוציאלית לא תקבל אחזקה לילד במעון כמו שמקבלת אחות. אלו דברים שהם לא בגדר של שכר שיכולים לפגוע באותה מערכת. אבל ישנם דברים שיש בהם כדי לשפר את אותם התנאים ולתת הרגשה טובה והערבה לעובד הסוציאלי. אותו הדבר לגבי יום עבודה גמיש ולגבי שבוע עבודה של 5 ימים. יתכן שיש מקום לחשוב על מקצועות מועדפים כאשר המשק סבור שיש לו צורך במשיכת כוחות למקצוע מסויים ויש מחסור ב-1,000 עובדים שלא יכולים לאישי תקנים. כמו ששר הבריאות רוצה לדרוש מהממשלה לגבי אחיות שזה יהיה מקצוע מועדף. יתכן שגם לגבי עובד סוציאלי צריך לקבוע שזה מקצוע מועדף. צריך כל דבר לשקול לגופו מבחינת הצורך שלו והכיוון שלו. אי אפשר לתת לכולם כאשר יש צרכים שונים למשק הוא חייב לכוון לפי הצרכים שלו. סוף סוף ועדת ברקאי המליצה על ביטול ההצמדה ויש לשקול כל דבר בהתאם לצרכים של המשק.

לישיבה המסכמת הייתי מבקשת לקבל את כל אותם הדברים שהיום סכמנו כדי שנוכל להמליץ את ההמלצות שלנו.

99% מהחומר הזה הוא חומר שיכול להינתן ע"י משרד הסעד וע"י המרכז לשלטון מקומי.

א. כהן:

הישיבה ננעלה בשעה 10.45